

4-Tirmiziin Anas irraa akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (sallallahu aleyh wassallam) akkana jedhan: Yommuu Rabbiin gabricha Isaatiif waan gaarii fedhe, addunyaa keessatti adabbii isaaf ariifachiisa. Yommuu Rabbiin gabricha Isaatiif sharrii barbaade, hanga Guyyaa Qiyaamaa isaan mindefamutti badii isaa waliin [adabbii] isarraa qaba.

Ammas Ergamaan Rabbii (sallallahu aleyh wassallam) ni jedhan: **Guddinni mindaa, guddinna balaa waliini. Rabbiin yoo ummata tokko jaallate, isaan qora. Kanaafu, namni jaallate, jaalalatu isaaf jira. Namni dallane dallansutu isaaf jira.** Jaami'uu at-[Tirmizii-2396](#)

Hadiisa kana akka nuuf ibsu sheykh Muhammad ibn Saliih Useymiinif haa dhiisnu: Dhimmoonni hundi harka Rabbii azza wa jalla keessa jiru. Fedhii Isaatinis ta'uu. Sababni isaas, Rabbiin Of irraa ni jedha: **Dhugumatti, Gooftaan kee wanta barbaade hojjataadha.** Suuratu Huud 11:108
Ammas ni jedha: **Dhugumatti, Rabbiin wanta fedhe hojjata.** (Al-Hajj 22:18) Dhimmoonni hundi harka Rabbii jiru.

Namni dogongora, badii fi hojii dirqamaa keessatti hanqisuu irraa bilisa hin ta'uu. Yommuu Rabbiin gabricha Isaatiif waan gaarii fedhe, addunyaa keessatti adabbii isaaf ariifachiisa: takkaa qabeenya isaatiin ykn maatii isaatiin ykn nafsee isaatiin ykn nama isaan hariiroo qabuun. (Kana jechuun qabeenyi jalaa baduun ykn barbadaa'uu, ykn maatii isaa keessatti namni jalaa du'uu, dhibamuun ykn inni mataan isaatu dhibamuun adabbii isaaf ariifachiisa.) Sababni isaas, adabbiin badii haxaawa. Yoo gabrichaaf adabbiin ariifatamee fi Rabbiin adabbii kanaan badii isarraa haxaawe, badiin kan isarra hin jirre ta'ee Rabbiin qunnama. Rakkoo fi balaan isa qulqulleessanii jiru. Namni badiin takka ykn lama waan isarra jirtuuf, addunyaa keessaa badii irraa qulqulluu ta'ee akka bahuuf duuti isarratti cimuu dandeessi. Kuni qananiidha. Sababni isaas, azaabni (adabbiin) addunyaa azaaba Aakhirah caalaa salphaadha.

Garuu Rabbiin gabrichaaf waan badaa yoo fedhe, yeroo ni kennaaf. Rabbiin kanarraa nu haa eegu, hanga of tuulutti qananiisatti dhangalaasa, rakkoo isarraa deebisa. Wanta Rabbiin isa qananiiseen gammachuu jibbamaa gammada. Yeroo sanitti, badiin kan haguuggame ta'ee Gooftaa isaa qunnama. Kanaafu, badii kanaan Aakhiratti ni adabama. Rabbiin nagaha kadhanna. Yommuu nama badii ifatti hojjatu argite kana waliinu Rabbiin balaa irraa kan isa eegu fi qananiisatti dhangalaasu yoo ta'ee, Rabbiin sharrii isaaf akka barbaade beeki. Sababni isaas, hanga Guyyaa Qiyaamaa adabamutti adabbii isarraa tursiisee.

Ergasii hadiisa kana keessatti, **Guddinni mindaa, guddinna balaa waliini.** Kana jechuun akkuma balaan guddatuun, mindaanis guddata. Balaan salphaan mindaa salphaa qaba. Balaan cimaan, mindaa guddaa qaba. Sababni isaas, Rabbiin namoota irratti tola guddaa kan ooludha. Yommuu rakkoolee ciccimoon isaan qore, mindaa guddaa isaaniif kenna. Yommuu rakkoon laafte, mindaanis ni laafa.

Rabbiin yoo ummata tokko jaallate, isaan qora. Kanaafu, namni jaallate, jaalalatu isaaf jira. Namni dallane dallansutu isaaf jira.

Kunis mu'aminaaf (nama dhugaan amaneef) gammachiisa. Yommuu rakkoon qoramu, Rabbiin akka waan isa jibbeetti yaadu hin qabu. Inumaa, kuni mallattoo Rabbiin gabricha jaallachuu agarsiisu irraa ta'uu danda' Rabbiin subhaanahu rakkooleen nama qora. Namni yoo itti gammade, obsee fi

mindaa abdate, isaaf jaalalatu jira. Garuu yoo dallane, dallansutu isaaf jira.

Kana keessa hanga Rabbiin irraa jaalalli namaaf katabamutti rakkoo irratti namni obsuu akka qabu kakaasutu jira. Rabbiin qofatu milkaaTMinna naaf kenna.^[1]

akkuma balaan guddatun, mindaanis guddata. Yommuu jedhu, namni balaan akka isatti buTMuuf hawwuu qaba jechuu miti. Namni balaa fi badii irraa akka isa eegu Rabbiin kadhachuu qaba. Sababni isaas, tarii balaan yommuu isatti buTMu iimaana dhabuun kasaaraa guddaa kasaaru dandaTMa. Kanaafi, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: **Diinotaan wal qunnamuuf hin hawwinaa. Rabbiin nagaha kadhaa. Garuu yoo isaaniin wal qunnamtan, obsaa.** [Sahiih Al-Bukhaari 2965,2966](#)

Kanaafu, namni balaan akka isatti buTMuu hawwuu osoo hin taTMin, Rabbiin nagaha akka isa godhu kadhachu, yommuu isatti buTMu immoo obsu qaba.

5-Abu Hureyraan akka gabaasetti Ergamaan Rabbii (sallallahu aleyh wassallam) akkana jedhan: **Badii tokko osoo hin qabaatin hanga Rabbiin wal qunnamutti nafsee, ijoollee fi qabeenya isaa keessatti muTMmina dhiiraa fi dubartii irratti balaan buTMuu hin dhaabbatu.** [JaamiTMu At-Tirmizii-2399](#)

Seerri rakkoollee fi balaa Muslimatti buTMan irratti obsuu gara buTMuuraalee lamaatti deebiTMa: **1ffaa- dogongoraa fi badii namarraa haxaawu**-kuni zambii (cubbuu) irratti adabbii ariifachiisudha. **2ffaa- Obsa irratti mindaa kennuufi.** Kuni tolaa fi rahmata Rabbiin gabroota Isaa amananiif godhuu irraayyi.

Kanaafu, namni wantoota lamaan kanniin yaadachun hadhaa obsa laaffisuu dandaTMa. 1ffaa, badiin isaa isarraa akka haxaawamu ni yaadata, 2ffaa immoo obsuu isaatiif mindaa guddaa akka argatu ni abdata. Kanaafi, dubartii Rabbiin gabbartu takkatu ture. Guyyaa tokko gufattee qubni ishii ni cabe. Yeroo kanatti ni kolfite. Namni ishii waliin jiru, **Qubni kee cabee osoo jiru ni kolfitaa?** jedheen. Ishiinis ni jetteen: **Hanga sammuun kee hubatuun sitti dubbadha. MiTMaan ajrii (mindaa) hadhaa ishii na dagachiise.**

^[1] Sharih Riyaadu Saalihiin-1/258-259
[Al-Akhlaaqul Islaamiyyatu wa ususuhaa-2/310-312](#)

Date Created

May 2, 2020

Author

admin